

Rantaniityt ja niiden hoito laiduntaen

Ympäristökuiskaaja –koulutus
Tornio 29.11.2011
Marika Niemelä, MTT

Esityksen sisältö

- Rantaniityistä yleensä
- Tulvaniityt
- Hoidon hyödyt
- Erilaisia hoitotapoja
- Laidunnuksessa huomioitavaa
- Kokemuksia rantalaiduntamisesta

Rantaniityt ennen ja nyt

- luontaisesti jokien, järvien ja meren rannoilla
- niitto ja laidunnus laajensivat avointa alaa
- käyttö loppui pääosin 1900-luvun puolivälissä
→ rantaniittyjen umpeenkasvu
- kaikki rantaniittytyypit nyt uhanalaisia:
  - merenrantaniityt: äärimmäisen uhanalaisia
  - järven- ja joenrantaniityt: erittäin uhanalaisia
- suurin uhkatekijä umpeenkasvu

Erilaisia rantaniittyjä

- pääluokittelu vesistötyypin mukaan:
  - joenrantaniityt, tulvaniityt
  - järvenrantaniityt
  - merenrantaniityt
- tarkempi luokittelu kasvillisuuden mukaan
  - korkeus vesirajasta määräävä tekijä (maaperän kosteus, tulva-alttius)
    - vyöhykkeinen kasvillisuus
    - vaikuttaa myös hoidon toteuttamiseen

Tulvaniityt

- jokivarsilla, peittyvät tulvan alle ainakin keväisin
  - tulva tuo ravitsevaa lietettä > runsassatoisia
  - vesi kasaa ja kuluttaa maa-ainesta > herkästi muuttuvia ympäristöjä
- erityisesti Pohjois-Suomessa
- perinnemaisemainventoinnit 1990-luvulla:
  - Lapissa 1020 ha tulvaniittyjä (85 % tulvaniittyjen kokonais-alasta Suomessa)
  - näistä hoidettuja 165 ha eli 16 % (laidunnettuja)

Rantaniittyjen hoidosta hyötyä

- luonnon monimuotoisuus: monet kasvi- ja eläinlajit riippuvaisia avoimista niityistä

© Marika Niemelä

rantanätkelmä

© Marika Niemelä

vilukko

© Marika Niemelä

kullero

Rantaniittyjen hoidosta hyötyä

- maisemalliset hyödyt
  - virkistyskäyttö
  - matkailu
  - kulttuurihistorian säilyttäminen
- vesiensuojelu
  - niitto ja laidunnus poistavat ravinteita
- tuloa viljelijälle (erityistuet)
- lähiruokaa laiduneläimistä

Tarvitaan erilaisia hoitotapoja

- lajien elinympäristövaatimukset vaihtelevat
- niitto (harvinaista nykyisin)
- laidunnus, vaihtelua:
  - eläinlaji (nauta, lammas, hevonen), rotu ja ikä
  - laidunnuspaine, muutetaan tarvittaessa
  - laidunnuksen ajoittaminen

Laiduntamisessa huomioitavaa

– vesiensuojelu

- ei rehevöittäviä laidunnuskäytäntöjä:
  - laidunnus erillään nurmilaitumista, pääsääntöisesti ei lisärehua
  - maaperän kulumisen ehkäisy

Laiduntamisessa huomioitavaa

– vesiensuojelu

- hygienia: uimarantojen läheisyys
  - riskinä ulosteperäiset bakteerit

Laiduntamisessa huomioitavaa

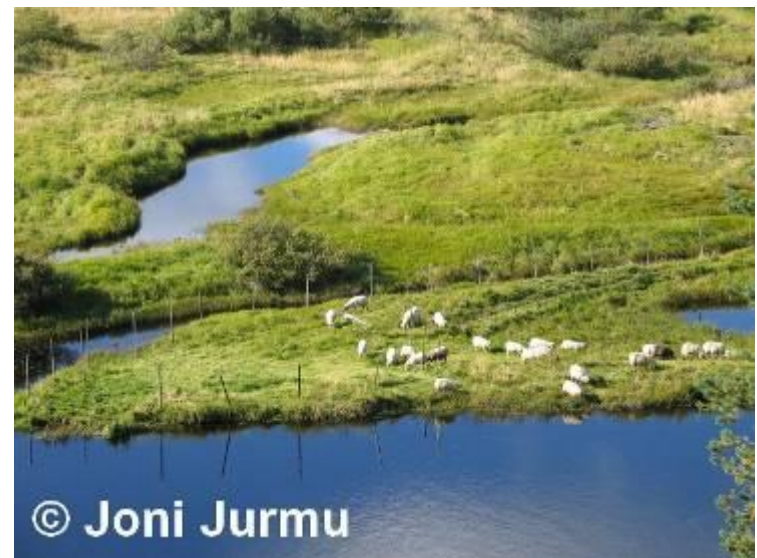
– herkät elinympäristöt ja lajit

- mm. kulumiselle alttiit elinympäristöt, esimerkiksi kuivat niityt (kedot)
- laiduntamiselle/ tallaamiselle herkät lajit
  - kasveista monet ruohovartiset
  - linnuilla pesävaihe herkkä
  - uhanalaiset lajit
- sopivat hoitotavat
  - laidunkauden ajoitus
  - laitumen lohkotus
  - niitto?

Kokemuksia – Jurmun tulvaniityt

- Iijoki, Taivalkoski
- lammaslaidunnus 2002 -
- laidunala yht. 8,5 ha
- eläinmäärä nostettu 15-20
→ 30 (15-20 aikuista)
- viime vuosina laidunnus
noin 2 ha lohkoissa
- ongelmia: aitaus työlästä,
eläinten karkailu (vähän
veden aikaan)

Kokemuksia – Jurmun tulvaniityt

- Hyviä hoitotuloksia:
  - pienikokoiset kasvit hyötyneet, mm. ketonoidanlukko
  - perhosten lajimäärä noussut

Lisälukemista:

- **Kalpio S & Bergman T (1999)** Lapin perinnemaisemat. Alueelliset ympäristöjulkaisu 116. Lapin ympäristökeskus ja Metsähallitus, Rovaniemi.
- **Paajanen M (2010)** Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden ja kosteikkojen yleissuunnitelma, Tornio. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 4/2010.
- **Schulman A, Alanen A, Hæggström C-A, Huhta A-P, Jantunen J, Kekäläinen H, Lehtomaa L, Pykälä J & Vainio M (2008)** Perinnebiotoopit. Teoksessa: Raunio A, Schulman A, Kontula T (Toim.), Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 6/2011: 397–465.

Kiitokset!

© Johanna Helkimo